

Hervé Devillé

Brusselse werkloosheid balancerend tussen onaangepaste kwalificaties en verdringingseffect

Over de noodzaak om selectieve en algemene werkgelegenheidsmaatregelen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te combineren ¹

Vertaling: Benoit Lannoo

De werkloosheid vormt voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een belangrijke uitdaging. Het werkgelegenheidsbeleid is dus cruciaal en de efficiëntie van maatregelen terzake is van het grootste belang. Het is in deze context dan ook goed over een nauwgezette beschrijving te beschikken van hoe de arbeidsmarkt eruit ziet en van hoe ze functioneert. Traditiegetrouw worden twee verklaringsmodellen gehanteerd, gebaseerd op verschillende principes.

Het eerste verklaringsmodel vertrekt van de idee van de onaangepastheid van de kwalificaties van de werkzoekenden. De hypothese luidt dat deze over een onvoldoende of een onaangepast kwalificatieniveau beschikken. Er zijn werkaanbiedingen, maar deze kunnen niet ingevuld worden met de personen aanwezig op de arbeidsmarkt. En in spiegelbeeld: er zijn werkzoekenden beschikbaar, maar zij kunnen voor de vacante betrekkingen niet in dienst genomen worden. Dit inzicht geeft logischerwijze aanleiding tot twee beleidsvoorstellen: enerzijds het voorstel om de mobiliteit van werknemers doorheen verschillende kwalificatiesegmenten te bevorderen via opleidingen of beroepsheroriëntaties en, anderzijds, dat van een relancepolitiek van de werkgelegenheid gericht op de laagste kwalificatieniveaus.

Het tweede verklaringsmodel gaat uit van een algemeen tekort aan werkaanbiedingen. In zo'n context van een tekort aan betrekkingen groeit tussen de werkzoekenden concurrentie waardoor meer gekwalificeerde werkzoekenden solliciteren voor functies waarvoor hun kwalificatieniveau niet vereist is. Zo ontstaat een verdringingseffect waarbij elk kwalificatieniveau in zijn sector het lagere kwalificatieniveau verdringt, terwijl het laagste kwalificatiesegment van zijn kant niet tot verdere dekwatificatie in staat is. Vanuit dit inzicht worden beleidsverantwoordelijken opgeroepen

¹ Deze samenvatting werd opgesteld door de redactie van Brussels Studies en goedgekeurd door de auteur. Zoals voor alle publicaties van Brussels Studies kan de volledige tekst gratis gedownload worden via de site <http://www.brusselsstudies.be>

Auteur

Hervé Devillé promoveerde tot doctor in de economische wetenschappen aan de Université libre de Bruxelles (Brussel, België). Hij is professor aan de Université catholique de Lille (Rijsel, Frankrijk), waar hij doceert over macro-economie, economisch beleid, milieubeleid en arbeidsmarktconomie. Hij is raadgever bij de Europese Gemeenschappen en verbonden aan het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bovendien is hij de auteur van verschillende publicaties over de arbeidsmarkt.

Contact gegevens :

H. Devillé : hdevil@ulb.ac.be

Michiel Hubert (hoofdred.), 02/211 78 53 – 0485/41 67 64
hubert@fussl.ac.be

Brussels Studies is gepubliceerd met steun van het IWOIB (Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel - Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

een niet-selectieve relancepolitiek van de werkgelegenheid op te zetten zodat iedereen een betrekking kan vinden die correspondeert met zijn kwalificatieniveau en zodat vermeden wordt dat een fenomeen van neerwaartse druk ontstaat die schadelijk is voor de minst gekwalificeerde werknemers.

Totnogtoe hebben economische studies van de arbeidsmarkt hetzij het ene hetzij het andere verklaringsmodel gehanteerd en aldus tot uiteenlopende aanbevelingen geleid. De originaliteit van de bijdrage van Hervé Devillé, doctor in de economische wetenschappen, professor aan de Université catholique de Lille (Rijsel, Frankrijk) en verbonden aan het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, bestaat erin beide wijzen van aanpak in eenzelfde theoretisch model onder te brengen, vanuit de veronderstelling dat deze mechanismen elkaar op de arbeidsmarkt lang niet uitsluiten dan wel vervoegen, wat de noodzaak met zich meebrengt voor wie efficiënte beleidsmaatregelen wil ontwikkelen om beide in rekening te brengen. Zo kunnen meer realistische en meer efficiënte maatregelen ter relance van de werkgelegenheid in het Brusselse gewest bedacht en opgezet worden.

Eenmaal dit model toegepast op de verschillende opleidingscategorieën (hoger, hoger middelbaar, lager middelbaar en lager onderwijs) van de Brusselse werkzoekenden, blijkt de situatie veel complexer te zijn dan door vorige studies naar voren werd gebracht. De kwalificatieniveaus aan beide uitersten (het niveau hoger onderwijs en het niveau lager onderwijs) laten een uitdrukkelijk aan elkaar tegengesteld beeld zien.

Inderdaad, aangezien het hoogste niveau zich bovenaan de ladder bevindt, moet daar niet gevreesd worden voor dekwalficatie van meer gekwalificeerde personen, terwijl de werkzoekenden op dit niveau zichzelf wel kunnen dekwalficeren om zo de concurrentie aan te gaan met individuen die behoren tot het onmiddellijk lagere niveau: dat van het hoger middelbaar onderwijs. Dit kan dus alleen de kans vergroten dat deze werkzoekenden via dekwalficatie aan de werkloosheid ontsnappen. Deze voordelige positie wordt bovendien versterkt door de hoogte van de spanningscoëfficiënt die de discrepantie aangeeft die er op de arbeidsmarkt is tussen de vraag van werkzoekenden en het aanbod. Aangezien het aanbod onvoldoende tegemoetkomt aan de vraag, zijn werkzoekenden van het hoogste niveau op de arbeidsmarkt bijzonder aantrekkelijk.

Aan de andere kant lopen de werkzoekenden van het niveau lager onderwijs de kans op concurrentie vanwege hogere opleidingsniveaus, maar kunnen ze zichzelf niet dekwalficeren aangezien ze onderaan de ladder staan. Bovendien hebben ze te lijden onder een lage spanningscoëfficiënt die erop wijst dat ze voor werkgevers weinig aantrekkelijk zijn. Ze worden weinig gesolliciteerd op de arbeidsmarkt en zijn onderhevig aan concurrentie van werkzoekenden van het niveau lager middelbaar onderwijs, wat hun situatie sterk nadelig maakt.

Het niveau hoger middelbaar onderwijs, dat zich tussen deze extremen in bevindt, is onderhevig aan een lagere spanningscoëfficiënt dan het hogere niveau en werkzoekenden van dit niveau worden dus op de arbeidsmarkt minder gesolliciteerd. Bovendien ondergaan deze werkzoekenden concurrentie ten gevolge van de dekwalficatie van die van het hoogste niveau, maar ze kunnen zichzelf ook dekwalficeren. Over het algemeen is hun situatie dus minder gunstig dan die van de werknemers van het niveau hoger onderwijs.

Het niveau lager middelbaar onderwijs zit dan weer in een buitengewoon ongunstige positie. Het is van de vier categorieën de categorie die door de laagste spanningscoëfficiënt wordt gekenmerkt. Dit is ongetwijfeld het gevolg van het feit dat werknemers nauwelijks het belang inzien bij aanwerving iemand met een diploma van het lager middelbaar onderwijs te verkiezen boven iemand met een diploma van het hoger onderwijs, want die laatste zal over vrij gelijkwaardige vaardigheden beschikken maar minder salaris eisen. Daardoor wordt de kans voor iemand met een diploma van het lager middelbaar onderwijs om uit de werkloosheid te ontsnappen, bijzonder klein. Hij kan zichzelf natuurlijk dekwalficeren en concurreren met werkzoekenden van het niveau lager onderwijs, maar hij ondervindt in zijn sector ook de concurrentie vanwege werkzoekenden van het niveau hoger middelbaar onderwijs. Zijn situatie is bijzonder ongunstig, aangezien zijn dekwalficatie hem weinig meer kansen biedt om uit de werkloosheid te ontsnappen en de dekwalficatie waarvan hij concurrentie ondervindt, relatief efficiënt is. Het resultaat van dit alles is dat het precies de werklozen van dit niveau zijn die de minste kans maken uit de werkloosheid te ontsnappen.

Over het algemeen hebben onaangepaste kwalificaties meer invloed op de werkgelegenheidssituatie dan het verdringingseffect. Dat laatste heeft natuurlijk zijn effect en weegt op het algemene beeld, nu eens door het aantal variaties tengevolge van onaangepaste kwalificaties te beperken dan weer door ze uit te breiden. Want uit deze studie blijkt volgende fundamentele lering: wat op verschillende kwalificatieniveaus gebeurt, loopt sterk uiteen. Zo valt op dat voor de werkzoekenden van het hoogste niveau beide mechanismen positief uitdraaien en elkaar altijd versterken terwijl deze zich voor de werkzoekenden van het niveau hoger middelbaar onderwijs alleen vervoegen in periodes van laagconjunctuur en ze elkaar bestrijden tijdens conjunctuurpieken.

Voor het niveau lager middelbaar onderwijs is de situatie bijzonder ongunstig, want beide mechanismen hebben negatieve effecten en hoewel ze zich allebei anticyclisch verhouden tot de conjunctuurcurve, beïnvloeden ze de kans voor werkzoekenden van dit opleidingsniveau om aan de werkloosheid te ontsnappen slechts in zeer geringe mate. Deze situatie wijkt dus helemaal af van die van de andere niveaus.

Het niveau lager onderwijs ten slotte haalt voordeel uit zijn onaangepastheid maar heeft te lijden onder de dekwalficatie. Hoewel beide effecten elkaar onderling bestrijden is het netto resultaat op de kans om aan de werkloosheid te ontsnappen beter dan voor het niveau lager middelbaar onderwijs.

Uit deze studie van de Brusselse situatie blijkt dat dekwalficatie en onaangepaste kwalificaties elkaar permanent vervoegen, zij het dat de aard van de combinatie varieert naargelang de conjunctuur en het betrokken kwalificatieniveau. Gevolg daarvan is dat het onmogelijk is efficiënte maatregelen ter relance van de werkgelegenheid op te zetten zonder hier rekening mee te houden, pakweg door alleen te mikken op weinig gekwalificeerde betrekkingen zonder zich te bekommeren om een algemene werkgelegenheidsrelance. Het risico bestaat dan immers dat er bij recessie een neerwaartse druk ontstaat vanwege meer gekwalificeerde werkzoekenden op arbeidsmarktsegmenten die voorzien zijn voor minder gekwalificeerde werknemers; deze neerwaartse druk zou de efficiëntie van selectieve beleidsmaatregelen die in het voordeel van die laatste worden genomen, sterk verminderen.